Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 3. oktoobril 2018 [1]

Kohtuasi C-572/17

Riksåklagaren
versus
Imran Syed

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused – Infoühiskond – Levitamisõigus – Intellektuaalomandi õiguse rikkumine – Registreeritud liidu kaubamärkidega identsete või sarnaste logodega rõivad – Kaubanduslik ladustamine – Ladustamine kauplusest eraldi

1. Högsta domstoleni (Rootsi kõrgeim kohus) lahendada on kassatsioonkaebus teise astme kohtuotsuse peale, millega mõisteti kaubandusettevõtja süüdi selles, et ta müüs oma kaupluses ja hoidis oma ladudes, millest üks asus kaupluse kõrval ning teine Stockholmi äärelinnas, teatud hulgal tekstiiltooteid, millel oli kujutatud autoriõigustega kaitstud rokkmuusikapilte ja -motiive ilma nende õiguste omajate loata.

2. Küsimus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule esitab, puudutab ühe autoriõiguse, teose või selle koopiate üldsusele levitamise lubamise või keelamise õiguse – mida käsitletakse direktiivis 2001/29/EÜ [2] – piire. Konkreetselt soovitakse teada, kas see õigus hõlmab peale müüdavate esemete ka laokaupa ja millisel määral.

I. Õiguslik raamistik

A. Rahvusvaheline õigus

3. Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) autoriõiguse leping (edaspidi „autoriõiguse leping“), mis sõlmiti Genfis 20. detsembril 1996, kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 16. märtsi 2000. aasta otsusega 2000/278/EÜ. [3]

4. Artiklis 6 on ette nähtud:

„1. Kirjandus- ja kunstiteoste autoritel on ainuõigus lubada üldsuse juurdepääsu oma teoste originaalidele ja koopiatele müügi või muu omandiõiguse ülemineku kaudu.

1 Algkeel: hispaania.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

3 EÜT 2000, L 89, lk 6; ELT eriväljaanne 11/33, lk 208.

2. Käesoleva lepingu sätted ei mõjuta lepinguosaliste vabadust määrata kindlaks võimalikke tingimusi, mille kohaselt lõikes 1 nimetatud õiguse ammendumist kohaldatakse pärast teose originaali või koopia esimest müüki või muud omandiõiguse üleminekut autori loal."

B. Liidu õigus. Direktiiv 2001/29[4]

5. Direktiivi põhjendus 9 on sõnastatud järgmiselt:

„Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste ühtlustamise aluseks peab olema kõrgetasemeline kaitse, sest nimetatud õigused on olulised intellektuaalse loomingu seisukohalt. […]"

6. Selle põhjenduses 11 on märgitud:

„Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tugev ja tõhus süsteem on peamisi abinõusid tagamaks, et Euroopa kultuuri loov tegevus ja tootmine saaksid vajalikke ressursse, ning kaitsmaks kunsti loojate ja esitajate sõltumatust ning väärikust."

7. Selle põhjenduses 28 on ette nähtud:

„Käesoleva direktiivi kohane autoriõiguste kaitse hõlmab ainuõigust kontrollida materiaalsetes esemetes sisalduva teose levitamist. Kui originaalteose või selle koopiate esmamüük ühenduses on toimunud õiguste valdaja poolt või tema nõusolekul, ei ole tal õigust ühenduses kontrollida nimetatud objekti edasimüüki. See õigus jääb aga kehtima, kui originaalteos või selle koopiad müüakse õiguste valdaja poolt või tema nõusolekul väljaspool ühendust. […]"

8. Artiklis 4 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste originaalide ja koopiate levitamist üldsusele müümise teel või muul viisil.

2. Levitamisõigus teose originaali või koopiate suhtes ühenduses ei lõpe, v.a juhul, kui õiguste valdaja poolt või tema nõusolekul toimub ühenduses kaitstud objekti esmamüük või muul viisil omandiõiguse üleminek."

C. Liikmesriigi õigus Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk[5]

9. Vastavalt selle artiklile 2 võib „meede", mis rikub autoriõigust, muu hulgas olla teose kasutamine ilma autori nõusolekuta selle avalikult kättesaadavaks tegemise teel, eelkõige kui müüakse, renditakse või laenutatakse teose koopiaid või kui neid levitatakse avalikult muul viisil (selle seaduse § 2 kolmanda lõigu punkt 4).

10. Vastavalt §-le 53 määratakse isikule, kes tahtlikult või raske hooletuse tõttu võtab seoses kirjandus- või kunstiteosega „meetmeid", mis rikuvad selle teose autoriõigust, mis on ette nähtud 1. ja 2. peatükis, karistuseks rahatrahv või vabadusekaotus kuni kaks aastat.

4 Liikmesriikide õiguskordade ühtlustamine intellektuaalomandi valdkonnas toimus peamiselt nõukogu 29. oktoobri 1993. aasta direktiiviga 93/98/EMÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaja ühtlustamine (EÜT 1993, L 290, lk 9; ELT eriväljaanne 17/01, lk 141), mida muudeti ja mis tunnistati pärast kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiviga 2006/116/EÜ (ELT 2006, L 372, lk 12), millega eelmised redaktsioonid kodifitseeriti. Neist muudatustest ühe eesmärk oli direktiiviga 2001/29 reguleerida autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitset niinimetatud infoühiskonnas.

5 Kirjandus- ja kunstiteoste autoriõiguse seadus (1960:729) (edaspidi „intellektuaalomandi seadus"), millega võeti direktiiv 2001/29 Rootsi õigusesse üle.

II. Põhikohtuasja aluseks olevad asjaolud, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

A. Faktilised asjaolud

11. I. Syed pidas Stockholmi vanalinna (Gamla Stan) piirkonnas kauplust, kus ta müüs muu hulgas rokkmuusikaga seotud motiividega rõivaid ja aksessuaare. Tegemist oli piraatkoopiatega, mis rikkusid vastavate kaubamärgi- ja intellektuaalomandi õiguste omajate kaubamärgi- ja intellektuaalomandi õigusi. Kaupa ei hoitud mitte ainult kaupluses, vaid ka selle kõrval asuvas laos ja ühes teises laos, mis asub Stockholmi lõunapiirkonna Bandhageni linnajaos.

12. I. Syed, kellele esitati süüdistus vastavates kaubamärgiõiguse ja intellektuaalomandi seaduse rikkumistes, teatas tingsrättis (esimese astme kohus, Rootsi), et kauplust varustati regulaarselt toodetega mõlemast laost.

13. Riksåklagareni (Rootsi prokuratuur) sõnul on toime pandud kaks rikkumist:

– Ühelt poolt rikkus süüdistatav kaubamärgiõigust, kasutades oma majandustegevuses rõivaste ja aksessuaaride müümisel ebaseaduslikult teatavate registreeritud liidu kaubamärkidega identseid või sarnaseid tähiseid. Rikkumine toimus toodete Rootsi importimisel, nende pakkumisel oma kaupluses ja ladustamisel ärilisel otstarbel nii oma kaupluses kui ka selle kõrval laos ja Bandhageni laos. [6]

– Teiselt poolt rikuti ka autoriõigusi, tehes üldsusele ebaseaduslikult kättesaadavaks rõivad ja kaubaartiklid piltidega, mis on kaitstud nende omajate intellektuaalomandi õigusega. Rikkumine seisnes selles, et kaupa pakuti müügiks või levitati muul moel avalikult kaupluses, selle kõrval ja Bandhagenis asuvas laos. Teise võimalusena pandi talle süüks sama intellektuaalomandi seaduse rikkumise katse või ettevalmistamine.

14. Esimese astme kohus mõistis I. Syedi süüdi avastatud esemete kaubamärgiõiguse rikkumises. Ta mõisteti süüdi ka intellektuaalomandi seaduse rikkumises seoses kaupluses olnud kaupadega ja nendega identsete laos hoitud kaupadega (599 rõivaeset). Kohus määras oma kohtuotsuses karistuseks tingimisi vabadusekaotuse ja trahvi 80 päevamäära ulatuses.

15. Nimetatud kohus märkis, et I. Syed ei pakkunud müügiks mitte ainult kaupluses olevaid kaupu, vaid pakkumine laienes ka samasugustele kaupadele, mida hoiti mõlemas laos. Kaupade osas, mis asusid ainult ladudes ja mis ei vastanud kaupluses olevatele kaupadele, mõistis kohus siiski I. Syedi õigeks, kuna ta leidis, et ta ei olnud neid müügile pannud ning intellektuaalomandi seaduse rikkumise katset toime pannud ega seda ette valmistanud.

16. Kui kohtuotsuse peale esitati apellatsioonkaebus, rahuldas Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Svea apellatsioonikohus, patendi- ja kaubandusasjade apellatsioonikohus, Rootsi) osa I. Syedi apellatsioonkaebusest, mõistes viimase õigeks intellektuaalomandi seaduse rikkumise süüdistuses kaupade osas, mida hoiti kahes laos ja mis olid kaupluses müüdavate kaupadega identsed.

17. Apellatsioonikohus otsustas, et kuigi I. Syed oli kaupu ladustatud nende müümiseks, ei olnud ta neid müügiks pakkunud ega muul moel üldsusele levitanud, ning ei pidanud kauba ladudes hoidmist selle süüteo katseks või ettevalmistamiseks. Kohus leidis seega, et I. Syed oli intellektuaalomandi seaduse rikkumise eest vastutav ainult kaupluses olevate rõivaesemete suhtes. Seepärast määras kohus talle karistuseks tingimisi vabadusekaotuse ja vähendas trahvi 60 päevamäärani.

6 Käesolevas eelotsusetaotluses ei ole kaubamärgiõiguse rikkumises vaidlust.

18. Prokuratuur ei olnud apellatsiooniastme kohtuotsusega nõus ja kaebas selle Högsta domstolenile (kõrgeim kohus) edasi. Kohtu hinnangul tuleks kaupade kaupluses müügiks pakkumise alla lugeda ka võimalus osta laos hoitud samu kaupu. Ta nõudis seega, et I. Syed tunnistataks intellektuaalomandi seaduse rikkumise eest vastutavaks ka 599 toote osas, mida hoiti laos ja mis olid identsed kaupluses välja pandud kaupadega. Teise võimalusena nõudis ta süüdistatava süüdimõistmist sama rikkumise katses, ehkki ei süüdistanud teda enam süüteo ettevalmistamises.

19. I. Syed vaidles kaebusele vastu, väites, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale peab selleks, et saaks lugeda, et levitamisõigust on müügiks pakkumise teel rikutud, olema toime pandud avalikkusele suunatud aktid, mille eesmärk on iga konkreetse artikli võõrandamine. Kui lugeda sellisteks aktideks ka kaupade ostmine ja ladustamine, tähendaks see levitamise mõistele liiga laia tõlgenduse andmist, mis on vastuolus seaduslikkuse põhimõttega.

20. Högsta domstoleni sõnul teatas valitsus direktiivi 2001/29 riigisisesesse õigusesse ülevõtmise seadusandlikus menetluses, et selleks, et tegu kuuluks selle direktiivi artikli 4 lõikes 1 reguleeritud levitamisõiguse kohaldamisalasse, ei ole vaja, et tegu on lõpule viidud. Müügiks pakkumine saab toimuda näiteks mõne turundusmeetme kaudu. Ta lisab, et intellektuaalomandi seadus ja direktiiv 2001/29 ei keela sõnaselgelt kaitstud teoste ladustamist müügi eesmärgil.[7]

21. Kohtuotsusest Dimensione Direct Sales ja Labianca[8] tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul, et autorile direktiivi 2001/29 artikli 4 lõikest 1 tuleneva ainuõiguse rikkumisega võib olla tegemist siis, kui keegi võtab meetmeid või astub samme müügilepingu sõlmimise ettevalmistamiseks, pakkudes näiteks kaupu müügiks. Tekib siiski küsimus, kas isiku puhul, kes hoiab oma laos kaitstud kaupu, võib eeldada, et ta pakub neid müügiks, kui ta müüb endale kuuluvas kaupluses samasuguseid kaupu.

B. Eelotsuse küsimused

22. Nendel asjaoludel esitas Högsta domstolen (kõrgeim kohus) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kui kaitstud motiividega kaupu pakutakse kaupluses müügiks ebaseaduslikult, siis kas direktiivi 2001/29 artikli 4 lõikest 1 autorile tulenevat levitamise ainuõigust on rikutud ka seoses identsete motiividega kaupadega, mida hoiab kaupade müügiks pakkuja laos?

2. Kas on tähtis, kas kõnealuseid kaupu hoitakse kaupluse juurde kuuluvas laos või mujal?

C. Menetlus Euroopa Kohtus

23. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 28. septembril 2017, kirjalikud seisukohad esitasid ainult prokuratuur ja komisjon. Kohtuistungi pidamist ei peetud vajalikuks.

7 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab varumärkeslagi (2010:1877) (Rootsi kaubamärgiseadus 2010:1877) 1. peatüki artiklile 10 ja nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määruse (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (ELT 2009, L 78, lk 1), mis vahepeal asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. aprilli 2017. aasta määrusega (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1), artikli 9 lõike 3 punktile b.

8 13. mai 2015. aasta kohtuotsus (C-516/13, EU:C:2015:315); edaspidi kohtuotsus „Dimensione Direct Sales“.

III. Poolte seisukohtade kokkuvõte

24. Prokuratuur, kes kinnitab oma eelotsusetaotluse esitanud kohtus väljendatud seisukohta, peab vajalikuks arvesse võtta, millised tagajärjed võivad kaasneda levitamisõiguse liiga kitsa tõlgendamisega direktiivi 2004/48/EÜ rakendamisele.[9] Ta väidab, et selles õigusnormis ette nähtud menetluslikud meetmed ja karistused eeldavad rikkumise toimepanemist või selle vahetut toimepanemise ohtu.

25. Prokuratuur on seisukohal, et kui kaubandusettevõtja hoiab oma ruumides autoriõigusega kaitstud motiividega kaupu, on tegu majandusliku või kaubandusliku eelise saamisega.[10] Kauba pakkumine kaupluses on mõeldud tarbijate innustamiseks ostma ka identseid tooteid, mida hoitakse laos. Mis tahes muu tõlgendus oleks prokuratuuri arvates ühildumatu kohtuotsuse Dimensione Direct Sales kriteeriumidega ega tagaks kõrget, tõhusat ja ranget kaitsetaset.[11]

26. Seepärast teeb ta ettepaneku vastata eelotsuse küsimustele, et selle kohtuvaidluse kaubad rikuvad direktiivi 2001/29 artikli 4 lõikes 1 sätestatud autorile kuuluvat levitamise ainuõigust, kusjuures ei ole oluline, kas kaupa hoitakse kaupluse kõrval asuvas ruumis või kaugemas kohas.

27. Komisjon teeb ettepaneku alustada küsimuste analüüsimist kohtuotsusest Dimensione Direct Sales, konkreetselt kriteeriumidest, mis annavad autoriõiguse omajale õiguse keelata oma teosega varustatud toodete igasugune levitamine, ning mõistest „levitamine“, mis on liidu õiguse autonoomne mõiste.[12] See mõiste võiks hõlmata nii ostu-müügilepingut ja ostetud kauba kliendile üleandmist kui ka muid lepingule eelnevaid toiminguid,[13] sealhulgas reklaamitoiminguid.[14]

28. Ta järeldab nendest eeldustest, et mujal kui kaupluses ladustatav kaup rikub õiguste omaja levitamisõigust, kui on tõendatud, et kaupa pakutakse müügiks või reklaamitakse tarbijatele. See järeldus aga ei vasta tegelikult eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele, kuna tema küsimus on, kas ladustatud kaupa võib samastada kaupluses tegelikult pakutava kaubaga, sõltumata sellest, kas seda müüakse või reklaamitakse.

29. Komisjon ei pea niisugust võrdsustamist võimalikuks, sest selles seisukohas lähtutakse laos hoitava kauba otstarbest ainuüksi selle põhjal, milliseid teisi samasuguseid kaupu on üldsusele müüdud. Järelikult tuleb tõendada asjaomase isiku kavatsust kaupade suhtes kaubanduslikust seisukohast.

30. Selleks pakub ta toodete kaubandusliku otstarbe kinnitamiseks välja hulga kriteeriume: a) kaupade identsus teiste kaupadega, mis on autoriõigusega kaitstud, aga kaupluses müügiks välja pandud; b) füüsiline, rahaline või halduslik side lao ja kaupluse vahel ja c) kaupluse regulaarne varustamine kaupadega laost.

9 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32).

10 Ta osundab teksti, mis on võetud komisjoni teatisest Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele – Suunised intellektuaalomandi õiguste jõustamist käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/48/EÜ teatavate aspektide kohta (Brüssel, 29.11.2017, COM(2017) 708 (final), lk 9), milles on märgitud: „Eelöeldu põhjal leiab komisjon, et kommertseesmärgi mõistet, nagu seda on kasutatud mitmes jõustamisdirektiivi sättes, ei tohiks mõista ainult kvantitatiivselt. Selle asemel tuleb arvestada ka teatud kvalitatiivseid elemente, nagu asjaolu, kas kõnealuse tegevuse eesmärk tavatingimustes on majanduslik või kaubanduslik tulu.“

11 Ta viitab 17. aprilli 2008. aasta kohtuotsusele Peek & Cloppenburg (C-456/06, EU:C:2008:232, punkt 37).

12 Kohtuotsus Dimensione Direct Sales, punktid 21 ja 22.

13 *Ibidem*, punktid 25 ja 26.

14 *Ibidem*, punktid 29–32.

IV. Õiguslik analüüs

A. Sissejuhatav märkus

31. Eelotsuse küsimused tekkisid I. Syedi vastu algatatud kriminaalmenetluses, mistõttu pean eelnevalt ühe selgituse tegema. Rootsi seadusandja on otsustanud intellektuaalomandi seaduse §-s 53 kunsti- või kirjandusteose intellektuaalomandi õiguse rikkumise kriminaliseerida, viidates sama seaduse teistes sätetes ette nähtule. Selles ei ole, vähemalt sõnasõnalises sisus, sõnaselgelt viidatud direktiivile 2001/29.

32. Euroopa seadusandja ei ole siiski kasutanud selles valdkonnas võimalust määratleda kuritegusid ega liikmesriikide kriminaalõigusakte lähendada või ühtlustada (ELTL artikli 83 lõiked 1 ja 2). Selliste eeskirjade puudumise korral võib Euroopa Kohus anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule direktiivi 2001/29 tõlgenduse, kuid mitte sekkuda vaidlusse ühe sellise liikmesriigi karistusõiguse aspektide üle, sest – kordan – selles valdkonnas ühtlustamisnormid puuduvad.

33. Direktiivis 2004/48 on sätestatud ainult „meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid“ (artikkel 16) intellektuaalomandi õiguste kaitseks. Kuigi selles on kinnitatud, et „kriminaalsanktsioonid [tähendavad] ühtlasi vastavatel juhtudel meetmeid intellektuaalomandi õiguste jõustamise tagamiseks“,[15] ei kuulu need meetmed selle direktiivi kohaldamisalasse. Veelgi enam, artikli 2 lõike 3 punktis c on kinnitatud, et „[k]äesolev direktiiv ei mõjuta […] mis tahes siseriiklikke sätteid liikmesriikides, mis puudutavad kriminaalmenetlusi või karistusi seoses intellektuaalomandi õiguste rikkumisega“.

34. I. Syed väljendas eelotsusetaotluse esitanud kohtus kartust, et Euroopa Kohus tõlgendab süüteoliigi määratlemiseks kriminaalõigusnormis tsiviilõigusnormist lähtudes mõistet „levitamine“ liiga laialt, arvates selle sisse ka laos hoitud, mitte aga veel müüdud kauba, vastuolus põhimõttega, et kuriteoliigid peavad olema ammendavalt kirjeldatud.

35. Ma ei usu, et selle argumendiga saab nõustuda. Euroopa Kohus peab direktiivi 2001/29 artikli 4 lõiget 1 tõlgendama, olenemata sellest, millised järeldused teeb sellest eelotsusetaotluse esitanud kohus Rootsi kriminaalõiguse seisukohast.[16] Nimetatud tõlgendamine piirdub kindlaks määramisega, milline kaitse ulatus on autori õigusel keelata või lubada oma loomingut levitada. Kui Rootsi õiguse kohaselt piisab kriminaalvastutusele võtmiseks, et seda õigust on rikutud, siis on see midagi, mis ei tulene ei direktiivist 2001/29 ega selle tõlgendamisest Euroopa Kohtu poolt.

36. I. Syedi seisukoha aluseks on tegelikkuses kriitika intellektuaalomandi seaduse §-s 53 ette nähtud süüteoliigi sõnastuse suhtes. See kriitika on suunatud seaduslikkuse ja õiguskindluse põhimõtete võimaliku rikkumise vastu, sest see õigusnorm ei järgi tema sõnul nõuet, et süüteod peavad olema otseselt kriminaalõigusnormides määratletud.

37. Niisugune argument – kordan – ei puutu selles eelotsusemenetluses asjasse, mistõttu ei tule seda arvesse võtta. Euroopa Kohus peab liikmesriikide kohtutega toimuvas eelotsusedialoogis piirduma eelotsusetaotluse esitanud kohtule direktiivi 2001/29 artikli 4 lõike 1 mõiste „levitamisõigus“ tõlgenduse andmisega.

15 Põhjendus 28.

16 Mõnes Euroopa Kohtu otsuses, millele ma hiljem viitan, on seda direktiivi tõlgendatud just nimelt kriminaalmenetlustes esitatud eelotsusetaotlustes.

B. Eelotsuse küsimused

38. Eelotsusetaotluses esitatud kirjeldusest nähtub, et I. Syed töötab kaupadega, millel on kujutatud autoriõigusega kaitstud teoste keelatud reproduktsioonid, ilma nende õiguste omajate loata. Selleks et paremini määratleda, milliseid faktilisi asjaolusid eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad, on vaja selgitada, et:

– Osa piraattoodetest pakuti müügiks kaupluses, mis kuulub I. Syedile, kes mõisteti esimeses ja teises astmes süüdi teo eest, milles ei ole kassatsioonikohtul mingit kahtlust.

– Teine osa nendest toodetest (konkreetselt 599 rõivaeset, mis on kaupluses välja pandutega ühesugused) asus I. Syedi ladudes.

– Ülejäänud osa piraattoodetest hoiti samuti ladudes, kuid neid ei pakutud müügiks ega need ei olnud samasugused nagu kaupluses välja pandud rõivaesemed.

39. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib seega, kas levitamisõigus laieneb teisele esemetekategooriale, see tähendab nendele, millel on samad „kaitstud motiivid“ nagu kaupluses müüdavatel, aga mida hoitakse teises kohas. Kohus soovib lisaks teada, kas asjaolu, et ladu asub lähemal või kaugemal (üks kaupluse kõrval ja teine Stockholmi lõunaosa äärelinnas), mõjutab kuidagi vastust.

40. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlustest saab paremini aru, kui teha ülevaade Euroopa Kohtu senisest kohtupraktikast, mille esitan järgnevalt kokkuvõtvalt.

41. Kohtuotsuses Peek & Cloppenburg [17] selgitati välja, kas oli tegu direktiivi 2001/29 artikli 4 lõikes 1 ette nähtud levitamisõiguse rikkumisega, kui rõivakauplustekett oli ühe oma kaupluse klientide puhkelalale ja teise kaupluse vaateaknale välja pannud Charles-Édouard Jeanneret’ disainitud (*Le Corbusier*) ja autoriõigustega kaitstud, aga ilma nende õiguste omaja (pehme mööbli tootmisele spetsialiseerunud ettevõtja) loata valmistatud tugitoolid ja diivanid.

42. Euroopa Kohus vastas kokkuvõttes, et teoste originaalide ja koopiate levitamine üldsusele *muul viisil kui müümise teel* vaidlusaluse õigusnormi tähenduses hõlmab üksnes „toiminguid, millega tingimata kaasneb asjaomase objekti omandiõiguse üleminek“. [18]

43. Kahes hilisemas kohtuotsuses ta aga laiendas mõistet „levitamine“ nii, et see hõlmab ka tegusid, mis lähevad lihtsalt omandiõiguse üleminekust kaugemale.

44. Nii tekkis kohtuotsuses Donner [19] kahtlus seoses veoettevõtja tegevusega, kes toimis kaasosalisena autoriõigustega kaitstud mööbli reproduktsioonide levitamises, mida üks Itaalia ettevõtja tarnis oma klientidele Saksamaal. [20]

17 17. aprilli 2008. aasta kohtuotsus (C-456/06, EU:C:2008:232).

18 *Ibidem*, punkt 36.

19 21. juuni 2012. aasta kohtuotsus (C-5/11, EU:C:2012:370).

20 *Ibidem*, punkt 12: Itaalia äriühing „tegi reklaamteadetes, ajakirjade lisades, nimelistes reklaamkirjades ja saksakeelsel veebisaidil Saksamaal asuvatele klientidele Bauhaus-stiilis valmistatud mööbliesemete koopiate müügipakkumisi, ilma et tal oleks olnud kõnealuste esemete müügiks Saksamaal nõutavaid litsentse“.

45. Lähtudes sellest, et üldsusele levitamist iseloomustab „terve [rida toiminguid], alates *vähemalt* müügilepingu sõlmimisest kuni selle täitmiseni kauba kohaletoimetamisega isikule üldsuse seast“, tegi Euroopa kohus kaubandusettevõtja vastutavaks „kõigi toimingute eest, mida ta teeb ise või mida tehakse tema nimel ja mis vastavad „üldsusele levitamisele“ liikmesriigis, kus levitatavad esemed on autoriõigusega kaitstud. Talle saab omistada ka kõik kolmandate isikute teostatud vastavad toimingud, kui asjaomane ettevõtja on suunanud oma tegevuse sihtliikmesriigi üldsusele ja kolmandate isikute tegevus ei saa talle teadmata olla“. [21]

46. Kohtuasjas Dimensione Direct Sales käsitleti küsimust, „kas direktiivi 2001/29 artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab kaitstud teose levitamise ainuõiguse omajal keelata selle teose originaali või koopia müügiks pakkumist või reklaami, olgugi et ei ole tuvastatud, et nimetatud pakkumine või reklaam on päädinud liidus elava ostja poolt kaitstud teose omandamisega“. [22]

47. Euroopa Kohus tunnistas varasemale kohtupraktikale tuginedes autoriõiguse omaja õigust keelata müüja reklaami (kes pakkus võltsitud kaupu oma veebisaidil, eri päevalehtedes ja ajakirjades ning reklaambrošüüris). Euroopa Kohus tuvastas konkreetselt, et:

– „mis puutub ettepanekusse teha pakkumine või teatavat kaitstud eset puudutavasse mittesiduvasse reklaami, siis kuuluvad need samuti asjaomase eseme müügi toimumise eesmärgil ettevõetud toimingute ahelasse“. [23]

– „ei mõjuta see, et sellele reklaamile ei järgnenud kaitstud teose või selle koopia omandi üleminekut ostjale“. [24]

48. Seetõttu lükkas Euroopa Kohus tagasi väite, et levitamisõiguse rikkumise tuvastamiseks on vaja, et pärast reklaami toimuks tegu, mis eeldab kaitstud teose või selle koopia omandiõiguse üleminekut ostjale.

49. Sellest kohtupraktikast järeldub, et Euroopa Kohus on direktiivi 2001/29 artikli 4 lõike 1 mõistet „levitamine“ üha laiendanud. See on arenenud lihtsast omandiõiguse üleminekust kuni eseme müügi ettevalmistamise toiminguteni nagu kaubandusettevõtja pakkumine (otse või oma veebisaidil) või muud toimingud müügi teostamiseks, sealhulgas kauba transportimine kolmanda isiku poolt.

50. Nagu on loogiline, tuleb nendes kohtuasjades Euroopa Kohtu antud lahendusi vaadelda nende kontekstis [25] – seda metoodikat tuleb kasutada ka käesolevas kohtuasjas. Praegu tuleb ainult välja selgitada, kas rõivaesemete ladudes hoidmine, kui need rõivaesemed on kaupluses müügiks välja pandud rõivaesemetega ühesugused, kuulub nende turustamiseks tehtavate toimingute ahelasse.

51. Selle analüüsimisel, kui kaugele ulatub autori ainuõigus keelata igasugune üldsusele levitamine direktiivi2001/29 artikli 4 lõike 1 tähenduses, võib olla kasulik lähtuda toote levitamise mõiste majanduslikust taustast. Kaubandustavas on see määratletud toimingute, protsesside ja suhete kogumina, mille toode alates valmistamisest kuni lõppkasutuseni läbib kas edasise töötlemise protsessis või lõplikult tarbijale üleandmiseks. [26]

21 *Ibidem*, punktid 26 ja 27. Kohtujuristi kursiiv. Vt samas tähenduses, aga võltsitud kauba kolmandas riigis asuva veebisaidi kaudu liikmesriiki importimise valdkonnas 6. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Blomqvist (C-98/13, EU:C:2014:55, punkt 28). Seal kohaldati nõukogu 22. juuli 2003. aasta määrust (EÜ) nr 1383/2003 teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta (ELT 2003, L 196, lk 7; ELT eriväljaanne 02/13, lk 469).

22 Kohtuotsus Dimensione Direct Sales, punkt 20. Kohtuvaidluses olid vastandatud mööbli (mis olid kaitstud teoste imitatsioonid või võltsingud) otse- või veebimüügi ettevõtja ja nende teoste autoriõiguste omaja.

23 *Ibidem*, punkt 28.

24 *Ibidem*, punkt 32.

25 Nõustun kohtujurist Cruz Villalóniga selles, et iga seni Euroopa Kohtus käsitletud kohtuasja faktiline kontekst on erilise tähtsusega; vt tema ettepanek kohtuasjas Dimensione Direct Sales (C-516/13, EU:C:2014:2415, punkt 41).

26 Vt näiteks Martinek, M., „1. Kapitel. Grundlagen des Vertriebsrechts“ teoses Martinek, M. ja Semler, F.-J. (toim) *Handbuch des Vertriebsrechts*, Editorial C.H. Beck, München, 1996, lk 3.

52. On siiski kaheldav, et õiguslikust perspektiivist, mis on praegu oluline, on direktiivis 2001/29 ette nähtud levitamise lubamise või keelamise ainuõigusel nii suur ulatus. Vastukaaluks seisukohale, mille kohaselt kuuluks juba esimene üleminek (tootjalt hulgimüüjale) selle õiguse piiresse, tuleks mõelda, et see autoriõiguste omaja eesõigus puudutab ainult tehingut jaemüüja ja lõpptarbija vahel.[27]

53. Liidu sõlmitud rahvusvahelisi konventsioone[28] arvestades on Euroopa Kohus kaldunud pooldama teist seisukohta, tõlgendades direktiivi 2001/29 artikli 4 lõike 1 mõistet „levitami[ne] üldsusele müümise teel" autoriõiguse lepingu artikli 6 lõikes 1 esitatud väljendi „lubada üldsuse juurdepääsu […] müügi […] kaudu" sünonüümina. Seega mõistetakse „üldsuse" all tarbijat või lõppkasutajat, mitte aga vahendusettevõtjaid turustusahelas, eelkõige hulgimüüjaid, vaatamata sellele, et autoriõiguse lepingus ei ole mõistet „üldsus" määratletud, jättes selle konkreetse määratlemise lepinguosaliste vastava seadusandja või kohtute otsustada.[29]

54. Puudub vaidlus selles, et I. Syed on jaemüüja, kes müüb lõpptarbijatele. Ta on seega turustusahela viimane lüli, kes mõjutab autori õigust oma kaitstud teoste levitamist lubada või keelata. Sellest eeldusest lähtudes tuleb välja selgitada selle õiguse ulatus olukorras, kus müüja ladudes on kaubad, mis on ühesugused kaupluses müügiks välja pandud kaupadega.

55. Ma märkisin juba, et kohtupraktikas loetakse levitamisele omasteks toiminguteks „vähemalt" müügilepingut ja ostetud kauba ostjale üleandmist[30] nagu ka mittesiduvat müügipakkumist ja reklaami.[31] Arvan siiski, et müügipakkumine ei piirdu ainult konkreetses kaubandusettevõttes välja pandud toodetega, vaid hõlmab ka nende toodetega identseid tooteid, mida hoitakse ajutiselt müüja laos ja mis on otsa saanud toodete asendamiseks valmis.

56. Kauba kaupluse vaateaknal või sisemuses välja panemise eesmärk on tooteid võimalikult suuremal arvul müüa, nagu on igasuguse kaubandusettevõtja puhul loogiline eeldada. Kaupluses olevad rõivaesemed (käesoleval juhul rokkmuusikamotiividega T-särgid) moodustavad ühe osa kogu olemasolevatest varudest. Nende vahel on otsene seos, mis ei ole muud kui toodete müümisele suunatud aktiivne tegevus.

57. Seepärast arvan, et õigus autoriõigust rikkuvate reproduktsioonidega esemete turustamist keelata laieneb mitte ainult kaupluses hoitavatele artiklitele, vaid ka samade reproduktsioonidega artiklitele, mida kauplusesse viimist oodates hoitakse müüja ladudes.

58. See tõlgendus on kooskõlas autoriõiguse lepingu artikli 6 lõikes 1 sätestatud minimaalse kaitsega, mis hõlmab müügi ettevalmistamise toiminguid,[32] nagu ka direktiivi 2001/29 eesmärgiga, milleks põhjenduse 9 kohaselt on tagada kõrgetasemeline intellektuaalomandi õiguste kaitse.

59. Lisaks tagatakse sel viisil õigusnormi kasulik mõju, mille eesmärk on vältida autoriõigusi rikkudes toodetud kaupade turustamist, omistades teose või selle koopiate levitamise kontrollimise õigusele ennetava mõõtme. Kui seda kontrolli saaks teostada alles pärast müügi toimumist, keskendudes levitamisõiguse kasutamisele igas üksikus tehingus (näib, et see on I. Syedi seisukoht), siis takistaks see *de facto* levitamisõiguse tegelikku kaitsmist, arvestades, kui raske on kindlaks teha, kus ja millal esemeid, eriti neid, mis on laos, müüakse.

27 Bently, L. ja Sherman, B., *Intellectual Property Law*, Oxford University Press, 3. trükk, 2009, lk 144.

28 21. juuni 2012. aasta kohtuotsus Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, punkt 23).

29 Näib, et see on nii autoriõiguse lepingus muutumatu; vt Reinbothe, J., „Chapter 7. The WIPO Copyright Treaty – Article 6", Reinbothe, J. ja Von Lewinski, S. teoses *The WIPO Treaties on Copyright – A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP*, 2. trükk, Oxford University Press, 2015, lk 110. Kuigi oleks tõepoolest võinud pooldada mõiste „üldsus" laiemat tõlgendust, vastab selle lähendamine lõpptarbija mõistele Euroopa Kohtu praktikale direktiivi 2001/29 artikli 3 kohta.

30 21. juuni 2012. aasta kohtuotsus Donner (C-5/11, EU:C:2012:370) punkt 26.

31 Kohtuotsus Dimensione Direct Sales, punkt 28.

32 Reinbothe, J., *op. cit.*, lk 111.

60. Kuigi ma nõustun komisjoniga selles, et käesolevas kohtuasjas saab müügikavatsust järeldada asjaolust, et osa tooteid pakuti kaupluses ja teised analoogsed olid samal ajal ladudes, ei pea ma tingimata vajalikuks niisugust ülemäära jäika testi, nagu ta soovitab, üldistada. Konkreetselt võib kaupluse ja lao vahelise (füüsilise, rahalise või haldusliku) sideme väljaselgitamine olla liiga formalistik, eriti kuna ei ole ka selgitatud, kuidas seda saaks tõendada.

61. Arvan pigem, et arvestades tihedat seost I. Syedi kaupluses müüdud ja ladudes hoitud rõivaste vahel koos tema kaubandusettevõtja staatusega, kuulus ladustamine müügi eesmärgil tehtavate toimingute ahelasse. Kokkuvõttes tuleb levitamise keelamise või lubamise õigust kui autoriõigusele sisemiselt omast õigust laiendada ka nendele toodetele.

62. Selles kontekstis ei ole ladude kaugusel või lähedusel tähtsust. Miski ei takista (veelgi enam, on loogiline ja terve mõistusega eeldatav) seda, et kui I. Syedil ei ole kaupluse kõrval asuvas laos kliendi soovitud suurust või värvi, lubab ta selle kliendile tuua suhteliselt lühikese aja pärast laost, mis asub Bandhageni linnajaos. Faktilised asjaolud saab jätkuvalt viia nende toimingute ahela alla, mida tehakse selle eseme müügi eesmärgil.

63. Lõpuks, kui tulla tagasi vaidluse kriminaalmenetlusliku olustiku juurde Rootsi kohtutes, pean üle kordama, et siin välja pakutud vastus esitatakse rangelt direktiivi 2001/29 tõlgendamise raames. Ainult nende kohtute pädevuses on lähtuvalt sellest, kuidas on riigisiseses õiguses ette nähtud kuriteoliigid ja *iter criminis* (tahtlus; ettevalmistavad toiminguid; täideviimistoimingud; katse ja toimepanemine) eri etapid määratletud, välja selgitada, kas süütegu esines või mitte ja mil määral on see toimepanijale süüks pandav.

V. Ettepanek

64. Esitatud põhjendustest lähtuvalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Högsta domstoleni (Rootsi kõrgeim kohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ainuõigus lubada või keelata oma teoste originaalide või koopiate mis tahes selles õigusnormis ette nähtud kujul levitamist üldsusele on kehtiv kaubandusettevõtja ladudes hoitava kauba suhtes, millel on kujutatud samasugused kaitstud motiivid nagu kaupadel, mida see ettevõtja pakub müügiks talle kuuluvas kaupluses. Selles suhtes ei ole ladude ja kaupluse vahelisel kaugusel tähtsust.